

Yerel Yönetimlerde Karar Verme Sürecine Sivil Toplum Kuruluşlarının Katılımı: Batman Örneği

Doç. Dr. Şafak KAYPAK^{1/} Muzaffer BİMAY²

¹Mustafa Kemal Üniversitesi, İİBF, Kamu Yönetimi Bölümü, skaypak@gmail.com

²MKÜ İİBF, Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı Doktora Öğrencisi, muzafferbimay@gmail.com

Geliş Tarihi/Received

28.11.2016

Kabul Tarihi/Accepted

10.01.2017

Yayın Tarihi/Published

06.02.2017

ÖZ

Günümüzde demokratik siyasal sistemlerin gelişmişlik ölçütü, siyasal sistemlerin karar süreçlerine katılıma izin vermesine bağlıdır. Katılımın sadece oy verme davranışı olmadığı ve bireylerin karar alma süreçlerinin tümünü etkileme yönünde örgütlü olarak eylemlerde buldukları yeni süreçte, siyasal sistemlerin veya iktidarların karşısında en önemli dengeleyici güç kuşkusuz sivil toplum kuruluşlarıdır. Bu çalışmada, bireyin taleplerinin yönetimlere iletilmesinde aracı olan sivil toplum kuruluşlarının, vatandaşa en yakın düzeydeki yönetsel birimler olan yerel yönetimlerin karar alma süreçlerine etkileri Batman özelinde ele alınmaya çalışılmıştır. Batman'daki sivil toplum kuruluşlarının yerel yönetimlerin karar alma süreçlerinde ne kadar etkin oldukları elde edilen veriler üzerinden yorumlanmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yerel yönetim, demokrasi, karar verme, sivil toplum kuruluşları, katılım ve Batman.

The Participation of Civil Society Organizations in Decision Making Process in Local Governments; The Case of Batman

ABSTRACT

Nowadays, it depends on the permission of participation to the process of decision making of political systems, development standard of democratic political systems. Civil society organizations are that doubtlessly the most important stabilizer power against government or political systems at new process where they do an act organizationally in the direction of effecting all decision making processes of individuals and only being off voting behavior of participation. In this study, the transmission to the management of individual demand means that civil society organizations, citizens' nearest administrative unit in the level of the effects of the decision-making process of local governments tried to approach the Batman special. It has been interpreted over the obtained data how to be effective in the decision-making processes of local administrations of civil society organizations in Batman.

Key Words: Local governments, democracy, decision making, civil society organizations, participation and Batman.

1. GİRİŞ

Günümüzde, yönetimlerin demokratikleşmesi sürecinde önemli aşamalar kaydedilmektedir. Özellikle iki binli yıllardan sonra, küreselleşmenin artan orandaki hızı, siyasal, ekonomik, sosyo-kültürel değişimlere yol açmıştır. Bu değişimlere paralel olarak, teknolojiye yaşanan gelişmeler, dünyayı küçültmekte ve görüş alışverişini kolaylaştırmakta; ulusal ve yerel boyutta bireylerin ve kurumların kamu hizmetlerine yönelik beklentilerini artmaktadır. Bu süreçte, yerelde halka en yakın yönetim birimleri olarak hizmet veren yerel yönetimlerin etkililik düzeyleri; demokrasi ve katılımı gerçekleştirme dereceleri ile değerlendirilmektedir.

Halkın talepleri konusunda daha fazla bilgi sahibi olan yerel yönetimlerin demokratikleşmesi, hizmetlerin halka en yakın yönetsel birimler tarafından gerçekleştirilmesi yerelde bulunan sivil/sivil olmayan tüm örgütlerin işbirliğini gerektirmektedir. Bu işbirliği, yerel halkın veya onları temsil eden sivil toplum kuruluşlarının karar alma süreçlerine katılımıyla gerçekleşecektir.

Sivil toplum, bireysel özgürlüğün arttığı, katılımın yaygınlaştığı alandır. Sivil toplumun, sistemin demokratik yönde gelişmesine önemli katkılar sunduğu anlaşılmaktadır. Halkın taleplerinin yönetime iletilmesinin aracı olarak sivil toplum kuruluşları (STK'lar), demokratik bilincin gelişmesinde en önemli rolü oynamaktadırlar. Yerel halkın kararlara katılımı ile birlikte, demokrasi bilinci gelişmekte ve ortak bir bilinç oluşabilmektedir. Bu sayede, yerel halk, kendi tercihlerini oluşturabilmekte ve kendini ilgilendiren konularda yönetimde söz sahibi olabilmektedir. 1980 sonrasında demokratik siyasal katılma açısından dünyada ve ülkemizde meydana gelen gelişmeler, STK'ların önemini daha da arttırmış ve bu kuruluşları, yerel yönetimlerle birlikte, demokrasinin vazgeçilmez unsurlarından birisi yapmıştır.

Bu çalışmada, yerel demokrasinin en etkili aktörü olan yerel yönetimlerin karar alma süreçlerine STK'ların etkisinin ne ölçüde olduğuna ilişkin Batman ili özelinde yapılan araştırmada elde edilen sonuçlar analiz edilmeye çalışılmıştır. Makalenin kapsamı, kuram ve uygulama olarak iki parçadan oluşmaktadır. Kuramsal kısmını, yerel yönetimler, katılımcı demokrasi, siyasal katılma, karar verme, sivil toplum ve sivil toplum kuruluşları ile ilgili literatürde yer alan çalışmalardan elde edilen bilgi ve bulgular oluşturmaktadır. Makalenin uygulama kısmı ise, Batman ili kapsamında yürütülen alan araştırmasının sonuçlarıdır. Son kısımda araştırma bulguları yorumlanarak genel bir değerlendirme yapılmaktadır.

2. YEREL YÖNETİMLER

Yerel yönetimler; merkezi örgütten ayrı olarak düşünülen ve kendi alanları içinde vatandaşların ortak ihtiyaçlarını yerel düzeyde karşılamak için oluşturulan kamu tüzel kişileri (Çevikbaş, 2008: 1). Yerel yönetimler, belirli bir coğrafi alanda kurulan, özel gelirleri ve bütçesi olan ve kendine has örgüt yapısı ve personeli bulunan, karar organları yerel halk tarafından seçilen, görev ve yetkileri yasalarla belirlenen, merkezi otoriteden bağımsız kamu tüzel kişileri olarak da tanımlanabilir (Urhan, 2008: 85).

Bugünkü anlamda yerel yönetimlerin temeli Ortaçağ'da burjuvazinin de etkisiyle oluşturulan komünler sayesinde gerçekleşmiştir (Çukurçayır, 2012: 96). Batı dünyasında "vatandaş", "kentli" ve "uygarlık" kavramlarının birlikte telaffuzunun ortaya çıktığı sanayileşme ve modernleşme aşamalarından sonra, yerel boyutta yönetime katılma kentlerde kurumsallaşmış ve yerel yönetim uygulamaları genişlemiştir (Ökmen ve Parlak, 2015: 66). Dünyadaki siyasal sistemlerin tümünün gelişim, üretim ve tüketim şekillerinin değişimiyle hızlandığı ve biçimlendiği 19. yüzyılda, ulus-devlet geleneğine bağlı tekçi devlet anlayışı güçlenmiş, bugünkü anlamda yerel yönetimlerin oluşumunu hızlandırmıştır (Ortaylı, 1995: 138). 20. yüzyıldan itibaren, ülkelerde yaşanan ekonomik ve siyasal krizlerin ortadan kalkması için sistemlerde yeniden yapılanma ve merkezi yönetimlerin üstlendiği birçok işlevi yerel yönetimlere devretmesi konusundaki düşünceler, "desentralizasyon (decentralisation)¹ ve subsidiarite (subsidiarity)²" anlayışı çerçevesinde ABD'de ve AB ülkelerinde yerelleşmeyi ortaya çıkartmıştır. 1992 yılında Maastricht'te imzalanan Avrupa Birliği Antlaşmasınının 3/b maddesinde bu kavramlar resmen yasal bir metinde yerini almıştır (Sakal, 2000:121). Bu gelişmeyle, kamusal yükümlülüklerin yurttaşlara en yakın yönetimler tarafından uygulanması ve yerel ve bölgesel kuruluşların kendi devletleri karşısında güçlendirilmesi amaçlanmıştır. 21. yüzyılın ilk çeyreğinde, bilgi çağının ortaya çıkardığı bilgi iletişimindeki hızın da etkisiyle, yerel yönetimler alanında önemli ilerlemeler kaydedilmiştir.

¹ Desentralizasyon; yönetim işinin yerel kuruluşlarca yapılmasıdır. Eski Türkçede adem-i merkeziyet olarak kullanılan kavram, günümüzde yerinden yönetim olarak adlandırılmaktadır.

² Subsidiarite; hizmette halka yakınlık ya da hizmetlerin halka en yakın ve en uygun birimler tarafından görülmesi gibi ifadelerle dile getirilen bir örgütlenme ilkesidir.

Yerel yönetimlerin ülkemizde ortaya çıkış süreci çok da parlak görünmemektedir. Osmanlı İmparatorluğu'nda, beledi hizmetler mahalle yerleşimi ve vakıflar aracılığıyla görülüyordu (İnalçık, 1995: 21). 16. yüzyıl sonrasında belediyeler kuruluncaya kadar, yargı işleriyle birlikte belediye işlerini de kadılar yerine getirmiştir. Osmanlı yönetimi, belediye hizmetleri ile mülki ve askeri hizmetleri beraber gördürmeye çalışmıştır (Seyidanlıoğlu, 2010: 2). Tanzimat ile başlayan Batılılaşma süreci, merkezin yapısını değiştirdiği kadar yerel yönetimlerin yapısını da değiştirmiştir. Modern belediyeciliğin ilk adımlarının atıldığı ve yasal güvenceye bağlandığı bu dönemde, kent, mekan ve bölge örgütlenmelerinde de yasal düzenlemelere bağlanan köklü değişim ve dönüşümler sağlanmıştır. Modern belediyeciliğin ilk adımı olarak 1854 yılında çıkarılan Şehremaneti Nizamnamesi Layihası ile Şehremaneti kurularak ve başına bir Şehremini getirilerek İstanbul modern bir kent haline getirilmiştir (Seyidanlıoğlu, 2010: 26). 1876 tarihli Kanun-u Esasi, belediyelerin seçimle işbaşına gelecek meclisler tarafından yönetilmesini ve bunların kuruluş ve görevleri ile meclis üyelerinin seçim usullerinin yasayla düzenlenmesini öngörüyordu.

Osmanlı yönetiminden devranılan güçlü merkezîyetçilik anlayışı Cumhuriyet döneminde de devam etmiştir. 1930 yılında 1580 sayılı Belediye Yasa ile köy nüfusu iki bini geçen yerlerde belediye kurulması kabul edilmiştir (Tortop vd., 2006: 75-77). 1580 sayılı yasa, belediyeleri merkezi hükümetin bir uzantısı olarak kabul etmektedir. Bu yasa ile belediyelere yüklenen görevlerin bir bütünlük teşkil ettiği görülmüştür (Güler, 1992: 103). 1980'lerin ikinci yarısından itibaren yerel yönetimler alanında ciddi anlamda mesafe kaydedilmiştir. 1984'te 3030 sayılı Kanun ile Büyükşehir Belediyelerinin kurulması, 1980 sonrası belediye gelirlerinde artış öngören yasal düzenlemelerin yanında, 2004 yılında çıkarılan 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 2005 yılında çıkarılan 5393 sayılı Belediye Kanunu ve en son 2012 yılında 6360 sayılı 14 ilde Büyükşehir ve 27 İlçe Kurulması Hakkında Kanun yürürlüğe girmiştir.

İl Özel İdaresi alanında da, 1864 tarihli Vilayet Nizamnamesiyle, il genel yönetiminin yanında valinin başkanlık ettiği İl Genel Meclisinin bulunduğu il özel idareleri kurulmuştur. 1913 tarihli İdare-i Umumiye-i Vilayet Kanunu'nda il özel idareleriyle ilgili temel hükümlere yer verilmiştir (Tortop vd., 2006: 76). 1987 yılında çıkarılan 3360 sayılı Yasa ile günün değişen koşullarına uyum sağlayabilecek değişiklikler yapılmıştır (Keleş, 1998: 137-138). Son olarak, 2005 yılında çıkarılan ve 1913 tarihli yasanın hükümlerini kaldıran 22.01.2005 tarihli ve 5302 sayılı İl Özel İdare Yasası yürürlüğe girmiştir. Geline aşamada, ülkemiz yerel yönetimlerle ilgili parlak bir geçmişe sahip olmasa da; 2000'li yıllardan sonra Avrupa Birliği'ne (AB) üyelik sürecinde önemli bir mesafe alındığı çıkartılan mevzuatla anlaşılmaktadır. Ancak bu gelişmeler, yerel yönetimlerin demokratik bir olgunluğa ulaşması için yeterli görülmemektedir.

3. KATILIMCI DEMOKRASİ, SİYASAL KATILMA VE KARAR VERME

3.1. Katılımcı Demokrasi ve Siyasal Katılma

Demokrasi, halkın kendi kendini yönetmesini anlatmaktadır (Schmidt, 2002:13). Halkın yönetimidir. Bu çerçevede demokrasi iktidarın halkın elinde olmasına ve şartların vuku bulması halinde el değiştirmesine vurgu yapan bir kavramdır (McQuoid-Mason 2014: 4). Latince bir deyim olan demokrasi, halk anlamına gelen “demos” ile “egemenlik-iktidar” anlamına gelen ve İngilizcede “government” sözcüğü ile eş anlamlı olan “kratos” sözcüklerinden oluşmaktadır (Kodakçı, 2004: 13; Tunç, 2008: 1115).

Demokrasi kavramı, gelişen ve değişen dünyada farklı dönemlerde farklı tanımlarda kullanılmıştır. “Demokratia” sözcüğünün yaklaşık yirmi dört yüzyıl öncesine dayanan bir geçmişi bulunduğunu belirten Giovanni Sartori, demokrasi kavramının uzun bir geçmişe sahip olmasının farklı tarihsel ortam ve ideallere atfen değişik anlamlar kazanmasına neden olduğunu belirtir (Sartori, 2014: 340). Robert Dahl ise, demokrasinin bu kadar uzun bir geçmişi olmasının da, bu anlam karışıklığına ve anlaşmazlığına katkıda bulunduğunu; çünkü farklı zamanlarda farklı yerlerde demokrasinin insanlara farklı şeyler ifade ettiğini belirtir (Dahl, 2001:2). Demokrasi, kavramın çıkış yeri olan Antik Yunan kent merkezlerindeki

uygulamalardan, Aydınlanma Çağı, Sanayi Devrimi, Fransız İhtilali ve Amerikan Bağımsızlık Savaşı başta olmak üzere, bazı olayların sonuçlarının da etkisiyle, değişim ve dönüşüm yaşamış (Özdemir vd., 2006: 267) ve günümüz “katılımcı ve çoğulcu demokrasisi” için bir arka plan oluşturmuştur.

Katılım, bir olay veya olgunun dışında kalmayıp içine katılmayı anlatır. Katılmak bir eylemdir. Geçmişten günümüze hayatın her alanında ortaya çıkan bu eylem; siyasal, sosyal, kültürel, yönetsel ve yerel olarak görülebilir. Katılım eylemi, seyirci olmanın dışında bir yapıyı anlatır. İki taraflıdır. İstenilen, zorla olmayan, bilinçli ve isteğe bağlı olan aktif bir katılımdır (Kaypak, 2012: 174-175). Kavramın içeriği ve sınırları, kimin neye, nerede, ne zaman ve nasıl katılacağına göre belirlenmektedir. *Siyasal katılma ise*, siyasal sistem içinde yurttaşların doğrudan ya da dolaylı biçimde yöneticilerin seçimini ve kararlarını etkilemeye amaçlayan davranışların tümüdür (Çam, 2002: 169). Siyasal katılma, sadece oy verme davranışı olarak tanımlanabileceği gibi, yönetim süreçlerinin her aşamasına doğrudan veya dolaylı araçlarla katılma şeklinde geniş anlamda kullanılabilir (Nacak, 2014: 203).

Çağdaş bir siyasal sistemde bireyler, çift taraflı olarak hem siyasal eylemlere katılarak siyasal mekanizmaları etkiler; hem de bu mekanizmaların yürüttüğü siyasetten etkilenirler. Devletin ulusu oluşturan tüm aktörleri gözeterek siyaset yapması ve bu aktörlerin bu siyasal karar alma sürecinde etkinliğini sağlaması gerekir. Aksi takdirde sistem, toplumla bütünleşmez ve Kentbilimci Ruşen Keleş’in deyiimiyle ‘kupkuru bir kalıp’ olmaktan öteye geçemeyen bir devlet yetisi haline gelir (Keleş, 1993: 20).

Günümüzde, siyasal katılma, siyasal bir rejimin demokratikliğini gösteren en önemli göstergelerden birisi olarak kabul edilmektedir. Ancak, toplumda bütün bireyler siyasete eşit düzeyde katılmazlar. Bireylerin katılım düzeyleri farklı olabilmekte; kimi az, kimi fazla katılmakta, kimisi aktif davranışlarda bulunurken, kimileri de pasif kalabilmektedir. Bireyler siyasete, seçimlerde oy kullanma ve siyasi partiler için çalışma, siyasal olayları takip etme, siyasal tartışmalara katılma, siyasal örgütlere üye olma, siyasetçilerle ilişki kurma, siyasal eylemlere katılma, para bağışlama gibi farklı şekillerde katılmaktadır (Kapani, 2003: 131). Hatta katılan bireylerin profilleri de farklı olabilmektedir. Genellikle yüksek gelirli, eğitilmiş, boş zamanı olan üst düzey işlerde çalışan insanların daha çok ilgili oldukları görülmüştür. Kentlileşen bireylerin de, kırsal kesimdeki insanlardan daha fazla siyasal katılım sağladıkları, bekârlara göre evlilerin, kadınlara göre erkeklerin ve gençlere göre orta yaşlıların daha çok siyasette rol aldıkları görülmüştür (Yücekök, 1969: 195). Karl V. Deutsch, toplumsal seferberlik diye nitelendirdiği modernleşmeye yol açan siyasal katılma davranışlarını etkileyen unsurların başında, ‘kentleşme, kitle iletişim araçlarının kullanımı, okuryazarlık, gelir, tarım dışı uğraşlar’ gibi özellikleri de ekler. Nitekim oy verme oranının kırdaki ve kentte çok farklılaştığı gözlemlenmiştir (Keleş, 2000: 32).

3.2. Karar Verme

Karar; bir iş veya sorun hakkında düşünülerek verilen kesin yargı olarak tanımlanır (www.tdk.gov.tr, 2016). Karar, sonunda şüphelerin, tartışmaların son bulduğu, seçilen yolun uygulanmaya başlandığı mantıksal sürecin nihai ürünüdür (Bakan ve Büyükbeşe, 2005:30). Karar aynı zamanda bir “seçimi” ifade eder. Herhangi bir konuda yapılan seçim “karar”dır. “Karar verme”, yöneticinin veya herhangi birinin seçimi olarak tanımlanır. O halde, seçme, tercih etme, tavır koyma, benimseme ile karar verme çok yakından ilgilidir (Koçel, 2005:76). Karar verilince, seçilen yol uygulamaya başlanır.

Karar vermek sözcüğünün kökeni Latince’de *decidere* (İngilizce *decide*) sözcüğünden gelmekte, kesip koparmak ve öldürmek anlamında kullanılmaktadır. Yine Latince *haesitare* (İngilizcesi *hesitate*) olan ve yapışmak ve sabit kalmak anlamında kullanılan sözcük dilimize “tereddüt etmek” olarak geçmiş ve karar verememenin tıkanıdığı durumu yansıtan bir anlam ifade etmiştir (Develioğlu, 2015:17). Kişiler, gerek özel, gerek iş hayatlarında yaşamlarının her anında karar vermek zorundadırlar. Karar verme aşamasında karşılaşılan sorunlar, basit ve ya karmaşık olabilmektedir. İster basit, ister karmaşık sorun olsun, tümünün

çözümü için verilen uğraş karar verme sürecidir. ‘Sorun çözme’, soruna çözüm bulmayı ve sonunda karar vermeyi içerir. Sorun çözme, sorunu hafifletmek için gerekli eylemleri belirleme sürecidir. Sorun çözme, karar almayı içerir; fakat tüm kararlar sorun içermez. Ancak; neredeyse tüm kararlar; soruna bir çözüm bulmaya veya sorundan uzaklaşmaya yöneliktir (Rue ve Byers, 2003: 68).

Yönetimde karar alma veya karar verme faaliyeti, yönetsel eylemler ve işlemler açısından temel bir faaliyettir. Karar verme, hem yönetsel bir işlev, hem de örgütsel bir süreçtir. Karar verme ‘yönetseldir’; çünkü yöneticinin genel sorumluluğu karar vermedir. Bu nedenle, Herbert Simon’a göre “karar verme” ve “yönetme” eş anlamlı iki sözcüktür. Yönetici yerine, “karar veren” de denilebileceğini belirten Simon, “karar vermenin bir örgütü yönetmede en önemli süreç” olduğunu belirtmektedir (Simon, 1967: 115).

Türk kamu yönetiminde ise, karar verme klasik Weberyen bürokrasinin özelliklerini taşıyan, merkezci bir niteliğe sahiptir. Bu yüzden, ne yöneticiler astların kararlara katılmasını isterler, ne de astlar buna isteklidirler. Kararlar önceden belirlenmiş belirli kurallara göre üst yönetim tarafından alınır ve alt yönetim tarafından uygulanır. Astların kararlara katılımı çok sınırlı olmaktadır (Sezer, 2015:10).

4. SİVİL TOPLUM

Sivil toplum, gönüllü ve hiçbir zorlama olmaksızın oluşan, kendi desteklerine sahip, devletten bağımsız, özel alan ile devlet arasında aracı niteliğinde olan örgütlü bir sosyal yapıdır (Sarıbay, 2000: 58). Sivil toplum, kentsel uygarlığın geliştiği toplumlarda görülen toplumsal birlikteliklerdir. Sivil ve sivilleşme sözcüklerinin ortak kökeni olan Latince “civilis” sözcüğü yurttaşın hayatına ve haklarına ilişkin bütünü anlatmaktaydı. Latince’de “civitas” denilen kent sözcüğünden “civilized” denilen kentli ve “civilization” denilen uygarlık sözcüğü türemiştir (Mardin, 1994: 12; Keleş, 2000: 10).

Sivil toplum, devlet, ekonomi ve aile arasında kalan toplumsal sorunları çözmeye dönük kendiliğinden oluşan bir kamusal alandır (Kaypak, 2012: 180). Bu yapıda, devlet ve sivil toplum arasında meşru ve bir o kadar da karşılıklı saygıya dayanan bir zemin vardır. Bu sebeple, sivil toplumu, devletin hukuki, ticari, yönetsel ve kültürel organlarının dışındaki alanda oluşan dernek, vakıf, sivil girişim, platform, ilişki ağı vb. yapılar ve etkinlikler olarak da tanımlayabiliriz (Duman, 2003: 365).

Sivil toplumu günümüzdeki anlamına en yakın kullanan ilk filozof, sivil toplum ile siyasi toplumu birbirinden ayıran Georg W. Hegel’dir. Hegel’e kadar sivil toplumun siyasi toplum denilen devleti kapsayacak şekilde tanımlanmış, sivil toplum siyasal toplumla özdeş kullanılmıştır (Yayla, 1998: 124-125). Hegel ise, sivil toplumu, devlet ve aile ile ilgili olmayan tüm toplumsal yapılar, kurumlar ve değerler olarak tanımlar (Sarıbay ve Öğün, 1998: 58). Ona göre, hem vatandaşın özgürlüğünü, hem de devletin evrensel değerlerini korumak gerekir. Devlet sivil toplumu dışlamadan, kendi özgürlüğünü koruyarak, sivil toplumu kabul ederek devlet-sivil toplum karşıtlığını giderebilecektir (Cevizci, 1987: 616).

Sivil toplum ile ilgili tartışmaların kökenini Eski Yunan’a kadar götürebiliriz. Aristoteles’in “politeia” dediği ve insanlar için en uygun yönetim biçimi olarak gördüğü toplumsal düzen, sivil toplum düzenidir (Kuçuradi, 1998: 28). Ancak, sivil örgütlenmeler, modern dünyada kazandığı anlam itibarıyla, 12. yüzyıl ile 19. yüzyıl arasında Avrupa’da yaşanan gelişmelere paralel olarak ortaya çıkan bir olgudur. Sanayi Devrimi ile beraber yönetimlerin merkezileşmesi, işbölümünün karmaşık bir hal alması, pazar ekonomisindeki genişleme, toprak, emek ve sermayenin ticarileşmesi vb. gelişmeler aile ve devlet dışında üçüncü bir alan olarak sivil toplumu ortaya çıkarmıştır (Türküne, 2014: 280). 17. yüzyıl Avrupa’sında sanayileşme ve kapitalizm ile ekonomik dönüşüm yaşanması; İngiliz ve Fransız Devrimleriyle bireyin ‘vatandaş’ olarak ortaya çıkması ve ulus devlet süreci sivil toplum kavramının kavramsallaştırılması ve gelişmesine hizmet etmiştir (Akbal ve Karasoy, 2015: 353). Bu süreçlerde, parlamenter sistemlerde siyasi partiler devlete karşı sivil toplumları koruyucu bir görev üstlenmişlerdir (Sarıbay, 2000: 70)

Ülkemizde sivil toplum tartışmaları, 1980’lerden itibaren küreselleşmeye paralel olarak, geleneksel siyasi parti yönetim tarzlarının ciddi bir temsil ve meşruiyet krizine uğraması nedeniyle ortaya çıkmıştır. Küreselleşme ile birlikte demokrasi anlayışında yaşanan etkin katılım, oy kullanma eşitliği, bilinçli anlayış, gündemin kontrolü kriterleri (Dahl, 2001: 39-40), yerel demokratik katılımı olgunlaştırmış ve ‘demokrasi’ kavramının yeniden düşünülmesine ve tartışılmasına yol açmıştır (Erdağ ve Peker, 2014: 215). Bu tartışmalı süreçte, sivil toplum örgütlenmesinin önemi daha çok artmış, yeni yetki ve görevlerle işlevsel kılınmaya çalışılarak “illegal örgütlenme” algısından kurtulmuştur. Ancak, ülkemizde uluslararası gelişmelere paralel olarak sivil toplum ile ilgili tartışmalar 1980 sonrasında başlanmış olsa da, askeri darbe ve güçlü merkezi yapı STK’ların gelişimini oldukça olumsuz etkilemiştir. 1980 darbesinin toplum üzerinde yarattığı etkinin büyüklüğü nedeniyle, bu süreçte ortaya çıkan sivil toplumların varlığı, ister ‘sağcı’ olsun, ister ‘solcu’ olsun tüm toplumsal kesimlerde ‘askeri toplumun’ bir karşıtı örgütlenme olarak kabul edilmiştir (Sarıbay, 2000: 63). Şerif Mardin, sivil toplum kavramının Osmanlı’dan beri olumlu ve olumsuz iki anlamda kullanıldığını; ancak sivil toplumun zannedildiği gibi askeri toplumun bir karşıtı olmayacağını, kavramın vurgusunun “şehir âdabı” anlamına geldiğini, karşıtının da olsa olsa “gayri medeni” olabileceğini belirtir. Ona göre; sivil toplumdaki ‘sivil’in kökü kent hayatının beraberinde getirdiği hakları ve yükümlülükleri ifade etmektedir (Mardin, 2011: 9-10). Yine de 1980’lere gelindiğinde, STK’lar toplumsal yaşamın bir parçası haline gelmeye başlamışlardır. 1985 ve sonrasında merkez sağın inisiyatifi ve AB sürecinden dolayı bu gelişim hız kazanmıştır (Kalaycıoğlu ve Sarıbay, 2000: 133).

Özellikle, 2000’li yıllardan sonra ortaya çıkan bu gelişmelerin yerel yönetimler üzerindeki etkisi üç şekilde gerçekleşmiştir: *Birincisi*, tek kimlikli bireyler dünyasından çok kimlikli bireyler dünyasına geçilmiştir. *İkincisi*, bu çok kimlikli dünya içinde, yeni bir çoğulculuk anlayışı gündeme gelmiştir. *Üçüncü olarak*, küreselleşme ile gelen bu değişim, kendisi ile birlikte katılımcı vatandaşlık anlayışını da beraberinde getirmiştir (Tekeli ve Kahraman, 1999: 46-47). Yönetime katılım, tek tek bireylerin çabasından çok, örgütlü topluluklar ile daha etkin bir biçimde gerçekleşebilmektedir. Kamuoyunun oluşmasında STK’lar bireylerden daha etkindir (Üste, 2005:54; aktaran Kaypak, 2012: 186).

5. BATMAN’DA YEREL YÖNETİMLERİN KARAR VERME SÜREÇLERİNDE SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ ROLÜ

Bu bölümde, önce Batman ilinin sosyo-ekonomik ve politik yapısı tanıtılacak; daha sonra ise, araştırmadan elde edilen bulguların değerlendirilmesi yapılacaktır.

5.1. Araştırma Alanının Sosyo-Ekonomik ve Politik Durumu

Batman ili, Güneydoğu Anadolu Bölgesi içinde yer almaktadır. Tarihinin M.Ö. 546 yılına dayandığı ve Med’lerin hükümlerinde olduğu bu dönemde yöre halkının Media, El Medine ve İluh adlarıyla anıldığı bilinmektedir. Batman isminin nereden geldiği hakkında birçok görüş ileri sürülmüştür. Bir görüşe göre, bugünkü Batman Çayının adı 1950’li yılların başında İluh köyüne verilmiştir. Yaygın olan görüşe göre de İluh köyünün aşağı kısmında ilk deneme kulesi kurulduğunda TPAO’nun tesislerinin bulunduğu bölgeye batmaktan gelen Batman adı verilmiştir (www.batman.gov.tr, 2016).

Batman denilince akla hemen, ilin doğusunda yer alan “Raman dağları” ve “Hasankeyf” gelmektedir. Raman dağları, Türkiye’de petrolün ilk bulunduğu dağlar olarak tanınır. Hasankeyf ise, zengin tarihi geçmişe sahip bir antik kenttir. 1937 yılında bucak olan Batman, 1950’li yılların başlarında bölgede var olan petrol filizlerinin değerlendirilmesi sonucunda her alanda büyük bir gelişme sağlamıştır. Bu gelişmeler üzerine, Batman 2 Eylül 1957 tarihinde “ilçe” teşkilatı olarak kabul edilmiştir. 1955 genel nüfus sayımında nüfusunun 4713 olarak kaydedilmesiyle 2 Kasım 1955 yılında “belediye” teşkilatı kurulmuştur. 1990 yılına kadar çok hızlı bir gelişme yaşayan Batman, 16 Mayıs 1990 tarih ve 3647 sayılı Yasa ile Türkiye’nin 72. ili olmuştur (Alaeddinoğlu, 2010: 39; Kaypak ve Bimay, 2016: 95-97). Son nüfus sayımına göre, merkez

nüfusu 419.253 olan Batman'ın genel nüfusu, Türkiye İstatistik Kurumu Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi 2015 yılı verilerine göre 566.633 olarak tespit edilmiştir (www.biruni.tuik.gov.tr, 2016). Seçmen sayısı ise 230.236 olarak belirlenmiştir (www.ysk.gov.tr, 2016).

Batman'ın kentleşmesi, TPAO'nun kurulmasıyla birlikte ekonomik ve fiziksel büyüme sürecini devam ettirmektedir. Yaşanan bu süreç, Batman'ın kentsel değişkenlerini eskiye göre farklılaştırmakta ve kendine özgü bir kentsel gelişim süreci yaşamasına izin vermektedir (Alaeddinoğlu, 2010: 39). Batman'da çok yönlü olarak meydana gelen bu hızlı gelişme, daha sonra yaşanan göçlerle plansız ve çarpık bir kentleşmeyi de beraberinde getirmiştir. 2011 yılı başında patlak veren Suriye iç savaşı nedeniyle başlayan mülteci göç dalgası kentte ekonomik ve sosyo-kültürel yapıda birçok şeyi değiştirmiştir (Kaypak ve Bimay, 2016: 95). Ortadoğu'da meydana gelen olumsuz gelişmelere paralel yaşanan göçlere rağmen, Batman, gerek coğrafi konumu, tarihi ve kültürel zenginlikleri; gerekse tarım, turizm, sanayi ve ticaret alanlarında sahip olduğu potansiyel bakımından bölgenin en dikkat çekici kentlerinden birisidir.

5.2. Araştırmanın Amaç, Yöntem ve Kapsamı

Bu alan araştırmasıyla, Batman'da sivil toplum kuruluşlarının (STK'ların) yerel yönetimlerle olan ilişkisi hakkında genel bir değerlendirme yapmak amaçlanmıştır. Araştırmada, demokratik siyasal katılım açısından yerel yönetimlerin karar organları tarafından verilen kararların alınma süreçlerinde, STK'ların ne kadar etkili olduğu Batman özelinde incelenmeye çalışılmış ve ayrıca, STK'ların kendi kuruluşları, yerel yönetimler ve demokrasi hakkındaki görüş ve tutumları ölçülmek istenmiştir.

Anket verileri, Batman'da faaliyet gösteren çeşitli sivil toplum kuruluşlarının (STK'ların) yöneticileri/temsilcileri ile yüz yüze görüşme yapılarak elde edilmiştir. Araştırma, Batman ilinde kayıtlı olarak aktif bir şekilde faaliyet gösteren dernek, sendika ve diğer meslek kuruluşlarının oluşturduğu STK'lar arasından yüz yüze görüşmeyi kabul eden 47 STK yöneticisi/temsilcisiyle yapılan anketler bunların yorumlanmasını kapsamaktadır. Batman'da bulunan 342 dernekle beraber, sayıları 400'e varan sendika, vakıf ve odalardan oluşan diğer STK'lar araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Rakamsal veriler bu şekilde olmakla birlikte, uygulamada yapılan araştırma sırasında adres ve iletişim bilgilerindeki değişiklikler ve hatalar, bunların güncellenmemiş olması, bazılarının kapanmış olması, STK yöneticisi veya temsilcilerinin iş yoğunlukları, kent dışında bulunmaları veya görüşmek istememeleri gibi çeşitli nedenlerle pek çok STK'ya ulaşılamaması araştırmanın kapsamını sınırlandırmıştır.

Anket formu, dört bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde, STK ile ilgili kurumsal özellikler belirlenmiştir. İkinci aşamada, ilgili STK temsilcisine/yöneticisine ait cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu gibi demografik özellikleri içeren sorular hazırlanmıştır. Üçüncü aşamada, STK'nın karar alma sürecine etkilerine ilişkin sorular; Dördüncü aşamada STK'ların yerel yönetimlerin verdiği kararlar üzerindeki etkisine ilişkin sorular olmak üzere toplam 27 soru sorulmuştur. Anketin son kısmında "eklemek istediğiniz başka hususlar" başlığı altında soru sorularak karar vericiler için ayrıca eklemek istedikleri hususları dile getirmeleri sağlanmıştır. Anket uygulamasında elde edilen veriler, SPSS programı kullanılarak frekans analizi yöntemi ile değerlendirilmiştir.

5.3. Araştırmada Elde Edilen Verilerin Değerlendirilmesi

Anket yapılan STK'lara ait özellikler Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1: Anket yapılan STK'larla ilgili özellikler

Kuruluşun türü	f	%	Kuruluştaki çalışma durumu	f	%
Dernek	19	40,4	Ücretli	18	38,3
Sendika	7	14,9	Ücretsiz	29	61,7
Meslek kuruluşu	21	44,7			
Kuruluşun Misyonu					
Mesleki	22		Rehberlik ve danışmanlık	11	
Sportif	1		Sağlık	2	
Eğitim	4		Tarım ve hayvancılık	1	
Yardım	4		Çevre	1	
Kalkınma	1		Bilgi teknolojileri	0	
STK'lara destek	0		Diğer.....		

Anket yapılan STK'ların büyük çoğunluğunu, dernekler (%40,4) ve meslek kuruluşları (%44,7) oluşturmaktadır. Bu kuruluşların, Batman'daki hâlihazırda mevcut olan en aktif STK'lar olduğunu belirtmek gerekir. Batman'da 300'ün üzerinde dernek olmasına rağmen; bölgenin içinde bulunduğu politik durum ve anket çalışmasına yanıt vermekten çekinmeleri, bu derneklerin çoğunun iletişim adreslerinin sıkıntılı olması ve bir kısmının temsilcisinin kent dışında olması vb. nedenler, sayısal açıdan daha yüksek bir rakama ulaşmayı engellemiştir. Batman'da STK olarak faaliyet gösteren meslek kuruluşlarının, niceliksel açıdan dernekler kadar olmasa da, sivil toplumun katılımcı ruhu açısından niteliksel olarak, ilde gerçekleştirilen çalışmalarda daha etkin olduklarını belirtebiliriz.

Tablo 2: Ankete katılanların demografik özellikleri

Cinsiyet	f	%	STK'daki görevi	f	%
Erkek	39	83	Temsilci	31	66
Kadın	8	17	Yönetici	16	34
Yaş	Eğitim durumu				
18- 30	7	14,9	İlkokul	0	0
31- 40	21	44,7	İlköğretim	0	0
41- 50	14	29,8	Ortaokul	1	2,1
51- 60	4	8,5	Lise	13	27,7
61 ve üstü	1	2,1	Ön lisans	6	12,8
			Lisans	21	44,7
			Yüksek lisans, doktora	6	12,8
Mesleği	Batman'da çalışma süresi				

Kamu çalışanı	18	33,8	1yıldan az	0	0
Ücretli çalışan veya işçi	9	19,1	1-5	6	12,8
Çiftçi	1	2,1	6-10	3	6,4
Serbest meslek	7	14,9	11-20	14	29,8
Esnaf	10	21,3	21-30	3	6,4
Emekli	1	2,1	31 ve üstü	21	44,7
Çalışmıyor	1	2,1			

Ankete katılanların demografik özellikleri Tablo 2’de gösterilmiştir. Ankete katılan STK çalışanlarının önemli bir kısmının (%61,7) gönüllü olarak ücretsiz çalıştığı; büyük bir kısmının (%66) temsilci oldukları ve bir kısmının (%33,8) kamu görevlisi olduğu görülmektedir (Bkz. Tablo 1). Bu oranlar, sivil toplum faaliyetlerinin gönüllülük esasına dayanması ve STK’lara isteyen herkesin katılabildiği olması dikkate alındığında demokratik katılım süreci açısından olumlu bir gelişme sayılabilir.

STK’larda anket görüşmesi yapılan kişilerin genel olarak Batman’daki çalışma sürelerinin uzun olduğu (%44,7) görülmüştür. Bu durum söz konusu kişilerin büyük çoğunluğunun Batmanlı oldukları tahminini güçlendirmektedir. Batmanlı olmak, hemşehrilik hukuku çerçevesinde kent siyasetinde oynanılan rolün kente katkısını artırmaktadır. Zira kente karşı geliştirilen ‘aidiyet duygusu’, genel olarak hemşehri olmaktan geçmektedir. 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 13. maddesinde, beldede ikamet eden herkesin ‘hemşehri’ olarak adlandırılacağını belirtmekte ve belde sakinlerini ilgilendiren tüm kültürel faaliyetlerde, yerel yönetimlerin tüm paydaşlarla işbirliğine gideceğini belirtmektedir.

STK temsilcilerinin yaş ortalamaları açısından gençlerden oluşması ve eğitim düzeylerinin lise ve üzeri bir eğitim düzeyinde olması, STK’ların demokratik geleceği açısından umut verici bir gelişme olarak görülebilir. Çünkü, genel olarak, katılımcılardan eğitim düzeyi yüksek olanların ve gençlerin katılıma etkilerinin diğer yaş gruplarından daha fazla olduğu görülmektedir (Dinçyürek, vd. 2010: 147).

Tablo 3: Ankete katılanların karar alma organlarında aktif olarak yer almasına ilişkin görüşleri

Konular	Katılıyorum		Kısmen katılıyorum		Katılmıyorum		Fikrim yok	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Yerel demokrasi için yerel yönetimlerin, aldıkları kararlara ve yaptıkları faaliyetlere STK’ların aktif katılımı gerekir.	43	91,5	2	4,3	1	2,1	1	2,1
STK’ların yerel yönetimlerin aldığı kararlara doğrudan katılımı için, yerel yönetimlerin karar organlarında STK’lara doğal kontenjan ayrılmalıdır.	42	89,4	2	4,3	2	4,3	1	2,1
STK’ların daha fazla üye ile katılımı, yerel demokrasiyi daha da güçlendirir.	31	66,0	10	21,3	5	10,6	1	2,1

Demokratik sivil siyasetin olmazsa olmazları arasında yer alan STK'ların, yerel siyaset arenasında demokratik sivil siyaseti yaşatabilmesi için yerel yönetimlerle 'katılımlı yönetim' anlayışı doğrultusunda çalışması gerekmektedir. Batman'da yapılan bu çalışmada da, STK temsilcilerinin (%91,5)'i, STK'ların yerel yönetimlerin aldıkları kararlara ve yaptıkları faaliyetlere aktif katılımlarının sağlanmasını; (%89,4)'i ise, bunun için karar organlarında doğal kontenjan ayrılması gerektiğini belirtmişlerdir. STK'ların daha fazla üye ile katılımıyla faaliyetler yürütüldüğünde, katılımcı demokrasinin, hem yerelde (%66,0) ve hem de ülke genelinde güçleneceği görüşünü paylaşmışlardır.

Tablo 4: Ankete katılanların karar alma süreçlerine ilişkin görüşleri

Konular	Katılıyorum		Kısmen katılıyorum		Katılmıyorum		Fikrim yok	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Genel anlamda Batmanda STK'lar, yerel yönetimlerin karar alma süreçlerinde yeterli düzeyde etkili olmaktadır.	8	17,0	20	42,6	16	34,0	3	6,4
Yerel yönetimler aldığı kararlarda ve yaptığı faaliyetlerde STK'larla işbirliği içerisinde bulunmaktadır.	10	21,3	21	44,7	13	27,7	3	6,4
STK'lar, amaçlarını gerçekleştirebilmeleri konusunda yerel yönetimlerin karar süreçlerinde yeterince aktif rol oynamaktadırlar.	3	6,4	19	40,4	24	51,1	1	2,1
Kuruluşumuz yerel düzeyde kamu politikaları oluşturma sürecine yeterli düzeyde katılmaktadır.	9	19,1	21	44,7	16	34,0	1	2,1
Kuruluşumuz yerel düzeyde kamu politikası oluşturma sürecinde etkili olabilmek adına düzenli biçimde toplantılar düzenlemektedir.	16	34,0	17	36,2	13	27,7	1	2,1
Türkiye'de mevcut yasalar, STK'ların yerel yönetimlerin karar alma süreçlerinde yeterli düzeyde etkili olmasını engellemektedir.	22	46,8	15	31,9	7	14,9	3	6,3

STK'ların, yerel yönetimlerin karar alma süreçlerine katılımına ilişkin olarak "yerel yönetimlerin karar alma süreçlerinde yeterli düzeyde etkili olduğu" hususunda, ankete katılanların çoğunluğu (% 42,6) kısmen etkili görmüş olmasına rağmen; katılmayanların oranı da (%34,0) önemli bir oranı temsil etmektedir. "Yerel yönetimlerin STK'larla eşit bir şekilde işbirliği yaptığına" ilişkin, katılıyorum diyenler (%21,3) ile kısmen katılıyorum diyenlerin oranının (%44,7) ankete katılanların yarısından daha fazla olması, yerel yönetimlerin STK'ların geneliyle ilişki içinde olduğunu göstermektedir. Hatta "bir STK olarak yerel düzeyde kamu politikası oluşturma sürecine yeterli düzeyde katılım sağlayıp sağlamadıklarına" ilişkin soruya katılıyorum (%19,1) diyenler ile kısmen katılıyorum diyenlerin oranının (%44,7) katılanların büyük çoğunluğunu

oluşturması, STK'ların yerel yönetimlerin politika oluşturma sürecine bir şekilde katkıda bulduklarını göstermektedir.

Ayrıca, yerel düzeyde kamu politikası oluşturma sürecinde etkili olabilmek adına düzenli biçimde toplantılar yaptıklarını (katılıyorum, %34,0; kısmen katılıyorum, %36,2); ancak mevcut yasalar, STK'ların yerel yönetimlerin karar alma süreçlerinde yeterli düzeyde etkili olmasını engellemesi nedeniyle (katılıyorum, %46,8; kısmen katılıyorum, %31,9) amaçlarını gerçekleştirebilmeleri konusunda yerel yönetimlerin karar süreçlerinde yeterince aktif rol oynayamadıklarını (%51,1) belirtmişlerdir. STK'ların yerel yönetimlerle işbirliği içinde olması demokratik katılım açısından önemli olsa da, asıl olması gerekenin STK'ların yerel yönetimlerin karar almalarını nasıl etkilediği veya hangi kararları meclisten geçirebildikleridir. Bu çalışmada belirtilmesi gereken nokta; STK'ların, yerel yönetim denince asıl olarak belediyeleri kastettiği, il özel idareleri ve köy veya mahalle muhtarlıklarını, günümüzdeki işlevleri ve denetimleri nedeniyle merkezin yereldeki temsilcileri gibi algıladıkları görülmüştür.

“Sivil toplum kuruluşu olarak geçtiğimiz yıl içinde yerel yönetimlerin bir politika oluşum sürecine dâhil olup olmadıkları ve dâhil olmuşlarsa en son hangi politik öneride buldukları, önerinin nasıl karşılandığı ve hangi süreçte olduğu?” şeklinde birbirleriyle bağlantılı şekilde sorular sorulmuş ve alınan karşılıklar Tablo 5 ve Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 5: Ankete katılanların geçtiğimiz yıl içinde yerel yönetimlerin bir politika oluşum sürecine dâhil olup olmadıklarına ilişkin görüşleri

Konular	f	%
Evet	19	40,4
Hayır	28	59,6
İşaretlenmeyen	0	0

Tablo 5’te görüldüğü üzere, STK’ların 2015 yılı içerisinde bir yerel yönetim politikası oluşum sürecine dâhil olup olmadıklarına ilişkin olarak, ankete katılanların yarısından fazlası (%59,6), böyle bir oluşum sürecinde yer almadıklarını belirtmişlerdir. 2015 yılı içerisinde yerel yönetimlerin bir politika oluşturma sürecine dâhil olanların (%40,4) büyük çoğunluğu, Tablo 6’da görüldüğü üzere (%68,4), önerilerinin hala tartışılma aşamasında olmasına sitem etmişlerdir. “Kamu temsilcileri bizi ve önerilerimizi dinlemedi bile” diyenlerin oranı da düşük değildir (%21,0).

Tablo 6: Tablo 5’e “evet” diyenlerin politika önerisinin sonucunun ne olduğuna ilişkin görüşleri

Konular	f	%
Kamu temsilcileri dinlemedi bile	4	21,0
Önerimiz reddedildi	1	5,3
Önerimiz hala tartışılıyor	13	68,4
Önerimiz kabul edildi	1	5,3

Katılımcılar özellikle çeşitli nedenlerle Batman iline yapılan göçler sonucunda gelen ve kente yayılan göçmen ve mültecilere yönelik sosyal destek ve yardım kampanyaları, toplu taşımacılık, enerji politikaları, kültür ve sanat, tarım ve hayvancılık, madde bağımlılılarıyla mücadelede ve kentin imar planlaması ile ilgili

konularda ya doğrudan ya da çeşitli platformlardaki toplantılara katılarak yerel yönetimlerin aldıkları karar süreçlerine katkıda bulunmaya çalıştıklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 6'dan anlaşıldığı üzere, Batman'daki STK'ların yereli ilgilendiren konularda aktif katılım yapmak için istekli oldukları; ancak, yerel yönetimlerin yapısal ve yönetsel özelliklerinden kaynaklanan nedenlerle, bu işbirliğinin istenilen anlamda ve beklenen düzeyde gerçekleşmediği görülmektedir. Yerel yönetimlerde kamusal karar alma sürecine ilişkin olarak, başta Emekliler Derneği, Batman Ticaret Borsası, Mazlum Der gibi bazı STK'ların çeşitli konularda aktif katılım yaptıkları ve istedikleri sonuca vardıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca, Selis Kadın Derneği, İnsan Hakları Derneği gibi STK'lar da yerel yönetimlerle tamamen işbirliği içinde faaliyet yürüttüklerini ve işbirliğine devam ettiklerini belirtmişlerdir. Bunların dışında kalan birçok STK, genel anlamda karar alma süreçlerinde yer almadıkları veya alamadıklarından, görüşlerine başvurulsa da dikkate alınmadıklarından yakınmışlardır.

Duyarsızlık, aynı dünya görüşünü paylaşmayan yerel yönetimlerle işbirliğinin zorluğu, maddi olanakların yetersizliği vb. sebepler de yerel yönetimlerle olan işbirliğini zorlaştırabilmektedir. Aynı partiye mensup olmanın birlikte çalışmayı kolaylaştırdığı/artırdığı ifade edilmektedir. Yerel yönetimlerle işbirliği içerisinde bulunma konusunda, Mazlum-Der gibi kent konseyinde yer alan STK'ların yoksullukla mücadeleden kentin park ve bahçe düzenlemesine, imar çalışmalarından eğitim ve kültür-sanat işlerine kadar birçok konuda yerel yönetimlerle işbirliği içinde olduklarını belirtmişlerdir. Bunların sayısı çok az olduğu için, bu konuda gelişmiş bir işbirliğinden bahsetmek olanaklı görünmemektedir.

“Sizce demokrasinin ulusal ve yerel düzeyde gelişimi için neler yapılmalıdır?” sorusuna ise, demokratik yerel ortamın sağlanması için devlet dâhil, hiç kimsenin etkisi altında kalmadan faaliyetlerini sürdürebilme ve yerelde referandum dâhil gerekli tüm siyasal katılım altyapısının sağlanması ve yasal mevzuatın bir an önce buna göre oluşturulması gerektiğini belirtmişlerdir.

6. TARTIŞMA VE SONUÇ

Demokrasi, katılımın olduğu ortamlarda işler hale gelmektedir. Katılımcı demokrasilerde toplumsal örgütlenmelerin varlığı bilinen bir gerçektir. Toplumsal örgütlenmenin sağlanması ve farklı kesimlere bu hakkın tanınmasıyla yönetim üzerinde toplumun etkisizliğinin önüne geçilmiş olur. Yerel yönetimler, halkın talepleri konusunda merkeze göre daha fazla bilgi sahibi olabilmektedir. Yerel karar vericilerin tüm sivil kesimlerle işbirliği halinde olması, sunacakları hizmetlerde önemli bir adım olacaktır. Bireylerin siyasal süreçlere aktif katılımının en etkili yolu STK'lara üye olmasından geçer. Demokratik siyasetin ana unsurlarından biri olan STK'lar, yerel yönetimlerin kendilerine sağlayacağı olanaklar ölçüsünde karar süreçlerinde etkin bir rol oynayabilecektir. Ne yerel yönetimler, STK'lar olmadan demokrasiye katkıda bulunabilir; ne de STK'lar, yerel yönetimlerle işbirliği olmadan demokratik değerlerin uygulamasına katkı yapabilirler. İkisi de demokrasinin vazgeçilmez ana unsurları olarak, aralarında gerçekleşecek işbirliği sayesinde toplumun çoğulcu, katılımcı, demokratik bir yapıya kavuşmasını sağlayabilirler.

Bu bağlamda, Batman özelinde yapılan çalışmada, STK'ların yerel yönetimlerin karar alma süreçlerinde kısmen etkili oldukları, hatta bazı önerilerinin gündeme bile alınmadığını belirten STK'lar, yasal mevzuatın da yetersizliği nedeniyle karar alma süreçlerinde aktif rol alamadıklarını belirtmişlerdir. STK'ların yerel kalkınmanın sağlanması doğrultusunda, yerel yönetimlerin aldıkları kararlara ve yaptıkları faaliyetlere aktif katılımının sağlanması, bunun için karar organlarında doğal kontenjan ayrılması gerektiği üzerinde genel bir konsensüsün var olduğu görülmektedir. Demokrasiye olan bağlılıklarını açık bir şekilde ifade eden STK'lar, demokratik katılım değerlerinin tüm süreçleriyle işlemesine katkıda bulunmak için, her türlü faaliyet içerisinde yer almak istediklerini ve bunun için hiçbir çalışmadan geri kalmak istemediklerini belirtmişlerdir. Sonuç olarak, STK'ların demokratik süreçlerin her aşamasına katkıda bulunmaya hazır

olduklarını; ancak yerel yönetimlerde demokrasinin tam anlamıyla olgunlaşmamış olması nedeniyle bu sürecin gerçekleşmesinin zorlaştığını söylemek mümkündür.

Kaynakça

- Akbal, İ. ve Karasoy, H. Alpay. (2015). *Sivil toplum kuruluşları ve karar alma sürecine etkileri*. F. Kırışık ve Ö. Önder, (Ed.), Kamu yönetimi ve siyaset biliminde karar verme (251-376). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Alaeddinoğlu, F. (2010). Batman şehri, fonksiyonel özellikleri ve başlıca sorunları. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 19-42
- Bakan, İ. ve Büyükbeşe, T. (2005). Katılımcı karar verme: çalışanlar hangi düzeyde kararlara katılmak ister. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, VII (2), 23-47.
- Cevizci, A. (1987). *Felsefe sözlüğü*. Ankara: Ekin Yayınları.
- Çam, E. (2002). *Siyaset bilimine giriş*. İstanbul: Der Yayınları.
- Çevikbaş, R. (2008). Yerel yönetimlerde siyasal katılım. *Türk İdare Dergisi*, 80 (461), 71-95.
- Çukurçayır, Akif M. (2012). *Siyasal katılma ve yerel demokrasi*. Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları.
- Dahl, R. (2001). *Demokrasi üstüne*. (Çeviren: B. Kadioğlu). İstanbul: Phoenix Yayınları.
- Develioğlu, Lale S. (2015). *Karar verdim*. İstanbul: MediaCat Kitapları.
- Dinçyürek, S., Çağlar, M. ve Birol, C. (2010). Atılganlık ve denetim odağı düzeyi: gelecek nesillere etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39, 142-150.
- Duman, F. (2003). *Sivil toplum, siyaset*. İstanbul: Lotus Yayınevi.
- Erdağ, R. ve Peker, K. (2014). Küreselleşme sürecinin demokrasi üzerine etkisi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 211-220.
- Güler, B. A. (1992). *Yerel yönetimler liberal açıklamalara eleştirel bir bakış*. Ankara: TODAİE Yayını.
- İnalçık, H. (1995). Osmanlı şehri şeriat idealine dayanır. *İzlenim Dergisi*, Sayı 22, Haziran, s.21.
- Kalaycıoğlu, E. ve Sarıbay, Ali Y. (2000). *Türkiye’de politik değişim ve modernleşme*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Kapani, M. (2003). *Politika bilimine giriş*. Ankara: Bilgi Yayınları.
- Kaypak, Ş. (2012). Yerel yönetimlerde katılımcı/müzakereci demokrasi sürecinde sivil toplum kuruluşlarının önemi. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 8 (17), 171-196.
- Kaypak, Ş. ve Bimay, M. (2016). Suriye savaşı nedeniyle yaşanan göçün ekonomik ve sosyo-kültürel etkileri: Batman örneği. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 6 (1), 84-110.
- Keleş, R. (1993). *Kent ve siyaset üzerine yazılar (1975-1992)*. İstanbul: IULA-EMME Yayını.
- Keleş, R. (1998). *Yerinden yönetim ve siyaset*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Keleş, R. (2000). *Kentleşme politikası*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Koçel, T. (2005). *İşletme yöneticiliği*. İstanbul: Arıkan Yayınları.
- Kodakçı, D. (2004). *Genişleme, Avrupa Birliğinde demokrasi eksikliği ve çözüm önerileri*. Ankara: AB Genel Sekreterliği Ulusal Program Dairesi Başkanlığı.
- Kuçuradi, İ. (1998). *Üç sempozyum: sivil toplum kuruluşları*. İstanbul: Türkiye Tarih Vakfı Yayınları.
- Mardin Ş. (1994). “Sivil toplum”, *makaleler: I Türkiye’de toplum ve siyaset*, 4. Baskı, İstanbul, İletişim Yayını, 9-33.
- Mardin, Ş. (2011). *Türkiye’de toplum ve siyaset*. M. Türköne ve T. Önder (Der.), İstanbul: İletişim Yayını.
- McQuoid-Mason, D. (2014). *Herkes için demokrasi-demokrasi kültürü için eğitim (Öğretmen Kitabı)*. (Çeviren: İlker G. Şen), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.
- Nacak, O. (2014). Temsili demokrasinin sorun alanları ve çözüm noktasında yeni bir model: katılımcı demokrasi. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (32), 194-214.
- Ortaylı, İ. (1995). *İmparatorluğun en uzun yüzyılı*. İstanbul: Hil Yayınları.
- Ökmen, M. ve Parlak, B. (2015). *Yerel yönetimlerde yeni vizyonlar*. Bursa: Ekin Yayınevi.
- Özdemir, Y., Şimşek, U. ve Aktaş, E. (2006). Demokrasi üzerine. *Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (1-2), 259-269.
- Rue, Leslie W. & Byars, Lloyd L. (2003). *Decision making skills, management skills and application*, Boston: Mc Graw Hill.
- Sakal, M. (2000). Türkiye’de yerel yönetimlerde yeniden yapılanma sorunu: tarihsel perspektiften bir değerlendirme. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5 (1), 119-140.
- Sarıbay, Ali Y. (2000). *Kamusal alan diyalojik demokrasi ve sivil itiraz*. İstanbul: ALFA Basım Yayın.
- Sarıbay, Ali Y. ve Ögün, Süleyman S. (1998). *Politik bilim*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Sartori, G. (2014). *Demokrasi teorisine geri dönüş*. İstanbul: Sentez Yayınları.
- Sezer, Ö. (2015). *Türk kamu bürokrasisinde karar verme*. F. Kırışık ve Ö. Önder (Ed.) Kamu yönetimi ve siyaset biliminde karar verme (3-27). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Seyidanoğlu, M. (2010). *Tanzimat döneminde modern belediyeciliğin doğuşu*. İstanbul: İş Bankası Yayın.

- Schmidt, Anfred G. (2002). *Demokrasi kuramlarına giriş*. (Çeviren: M. Emin Köktaş), 2. Baskı, Ankara: Vadi Yayınları.
- Simon, Herbert A. (1967). Yönetimde karar verme. *Amme İdaresi Dergisi*. (13), 112-120.
- Tekeli, İ. ve Kahraman, Hasan B. (1999). *Katılımcı demokrasi, kamusal alan ve yerel yönetimler*. İstanbul: Demokrasi Kitaplığı.
- Tortop, N., Aykaç, B., Yaman, H. ve Özer, M. Akif. (2006). *Mahalli idareler*. Ankara: Nobel Yayın.
- Tunç, H. (2008). Demokrasi türleri ve müzakereci demokrasi kavramı, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, XII (1-2), 1113-1132.
- Türköne, M. (2014). *Siyaset*. İstanbul: Etkileşim Yayınları.
- Urhan, Vahide F. (2008). Türkiye’de yerel yönetimlerin yeniden yapılandırılması. *Sayıştay Dergisi*, (70), 85-101.
- Üste, R. B. (2005).Yerel yönetimlerde demokratikleşme. *Türk İdare Dergisi*, Sayı 448, 49-60.
- Yayla, A. (1998). *Siyaset teorisine giriş*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Yücekök, A. (1969). Üst yapı olarak siyasal davranış. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 24 (4), 175-200.
- <http://www.batman.bel.tr/>. Erişim Tarihi: 10.05.2016.
- <http://www.tdk.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 23.03.2016.
- <http://www.www.biruni.tuik.gov.tr>, 2016/, Erişim Tarihi: 17.11.2016.
- <http://www.ysk.gov.tr/>. Erişim Tarihi: 01.05.2016.